

DE MARTHA-KERK

Historie van het gebouw en bouwstijl in het algemeen:

In 1906 wordt pastoor Nicolaas Louridtz benoemd tot bouwpastoor van de H.Martha. De opdracht luidt een nieuwe kerk te bouwen aan de rand van het toenmalige Den Haag en komt vanuit de buurtparochie H.Hart, die te groot is geworden.

De prijs van de kerk was f 9,- per vierkante meter. De totale kosten van de grond bedroegen f 27.036,75.

Op 21 april 1908 wordt de eerste steen gelegd. De kerk wordt in 1909 ingewijd en biedt plaats aan "slechts" 834 personen. De kerk lag toen midden in het weiland.

De Martha-kerk is geïnspireerd op het type Hallekerk, evenals bijv. de St.Jacobskerk in Den Haag.

In 1909 is de kerk een vierkant grondvlak, bestaande uit een middenschip met aan weerskanten rechtgesloten zijbeuken. Op het dak zien we een angelus-torentje. In de zwikken aan weerszijden van de scheibogen ronde nissen met zespassen. Met behulp van twee rijen van drie vrijstaande pijlers wordt de kerk overwelfd. In het bouwplan is te zien dat gekozen is voor een mengvorm tussen Basilicale Kruiskerk en Hallekerk. De afbouw van de kerk was echter anders. De dwarsgeplaatste zijbeuken zijn voorzien van ton-gewelven en hebben steekcapen met topgevels waarvan de nokken beduidend lager lopen dan die van de hoofdbeuk. Het metselwerk van de zijbeuken is uitwendig versierd met banden en figuren in baksteen. Het middenschip heeft een ton-gewelf met een eenvoudig zadeldak. het gebouw is in 1909 afgesloten door middel van een eenvoudige, langs de laatste pijlers opgetrokken, bakstenen muur. Het is vooral de gebruikte steensoort die de kerk tot een indrukwekkende ruimte maakt. De overvloed aan licht, dat door de brede en hoge vensters binnenvalt, krijgt door de witte, gele en grijze verblendsteen de kans zich wezenlijk te manifesteren.

In 1922 wordt gesproken over het afbouwen van de kerk. Volgens de architect Nicolaas Molenaar is de tijd voor het afbouwen in die dagen echter niet geschikt. De afbouw volgens het ontwerp van Molenaar-Jr. heeft de kerk veel meer het karakter van een Hallekerk gegeven. Dat dit ooit de bedoeling van Molenaar-Sr. is geweest lijkt niet waarschijnlijk gezien zijn oorspronkelijke tekeningen. De exacte redenen van de verandering van de plannen is niet bekend.

De kerk werd voor f 119.000,- gebouwd door de firma Warfemius uit Den Haag. Het later afgebouwde gedeelte omvat de toegangsportalen, een doopkapel, een tribune met circa 300 zitplaatsen, een ruimte voor een zangkoor met orgel en een aantal rijen banken. Deze banken zijn later verplaatst naar het middenschip en weer weggehaald. Thans doet deze oppervlakte dienst als ontmoetingsruimte.

De kapconstructie is zeer indrukwekkend. Het is dan ook de moeite waard om dat eens te bekijken. Op sommige plaatsen zijn de balken wel 25 cm dik en zijn door "pen en gat" verbindingen met elkaar verbonden.

De Martha-kerk heeft over de gehele oppervlakte polychrome, meerkleurige, tegelvloeren welke waarschijnlijk zijn ontworpen door de heer J.J. Sand, die ook de vloer in het priesterkoor verzorgde. De vloer bestaat uit in motief gelegde gele, roodbruine en grijze tegels.

De hoge en brede ramen in de zijbeuken zijn voorzien van geometrische glas-in-lood kleuren zonder voorstellingen. De ramen zijn voorzien van gele en rode bakstenen rasteringen. De kleuren glas waaruit het mozaïek is opgebouwd zijn: lichtgroen, geel en lila.

In tegenstelling tot menige gotische kerk is de ingangsportaal vrij sober uitgevoerd. De tekst in het portaal luidt: Delgebut Jezus Martham (Jezus beminde Martha).

Enkele afmetingen:

De lengte van het gebouw, gemeten vanaf de absis tot het voorportaal, bedraagt 50 meter; de breedte op het breedste gedeelte 30 meter. De hoogte vanaf de vloer tot de ruiter van het dak is 18 meter, terwijl de hoogte van de zijbeuken 14 meter bedraagt.

De pilaren staan van voor naar achter in een rij op 9 meter afstand van elkaar.

De preekstoel:

De preekstoel is in 1910 geplaatst en is een schenking van de heer Leenders. Op de gebeeldhouwde kuip van de preekstoel staan vier taferelen afgebeeld, te weten: Petrus loopt over het water naar Christus toe, Anthonius deelt brood uit aan de armen, Maria aan de voeten van de Heer waarbij haar zuster Martha toekijkt en Martinus die zijn mantel in stukken snijdt om die aan de armen te schenken.

Het priesterkoor:

Het koor heeft een gemetseld gewelf. Om de druk van dit gewelf op te vangen zijn op het priesterkoor twee pilaren opgemetseld tot een spitsboog. Het onderste gedeelte van deze pilaren is uitgevoerd in zwart marmer met daarop eenvoudige uitgehakte kapitelen.

De ramen in het priesterkoor laten ons Christus zien als de koning, de leraar en de offeraar. Onder de afbeelding van Mozes, de grote leraar van het Oude Verbond, vinden we in het middenraam Christus als leraar van het Nieuwe Testament: Jezus in het huis van Martha en Maria.

Aan de linkerzijde is een afbeelding van de aanbidding van de koningen aan hun Koning en aan de epistelzijde zien we Christus als hogepriester tijdens de instelling van het laatste Avondmaal.

In het bovenraam vinden we de afbeelding van Melchisedech met Abraham. Deze Melchisedech was de priesterkoning die, na zijn overwinning op koning Chodpilahonor, Abraham tegemoet kwam en aan God voor de overwinning een dankoffer opdroeg bestaande uit brood en wijn.

Neo-gotische kerkgebouwen bezitten veelal in de absis hoog opgaande gesloten wanden of een door bogen of pijlers samengestelde omgang. Dit waarschijnlijk met de bedoeling een geschikte omgeving te vormen voor grote altaren. Het is aan de ontwerper, Herman van Remmen, te danken dat deze opzet in de Martha-kerk zo volkomen geslaagd is.

De in marmer uitgevoerde onderbouw - het eigenlijke altaar - vormt door haar lichte kleur en groot gehouden vormen de climax van het geheel.

Het tabernakel werd uitgevoerd in dezelfde marmersoort als de onderbouw. De bewerking van de deuren bestaat uit een in vakverdeling gedreven koperbekleding.

De in eikenhout uitgevoerde bovenbouw is merkwaardig om zijn strenge eenvoud. Hiermee is de ontwerper er in geslaagd om dit onderdeel te laten voor wat het eigenlijk is: een omlijsting van het door lode bengers uitgevoerde schilderwerk.

De schilder streefde naar een extatische expressie vooral in de koppen, in verband met de nabije tegenwoordigheid van het H. Sacrament. De vormen waarin hij zijn figuren uitbeeldt en zijn rijk afgestemde kleuren welke hij toepast, sluiten voortreffelijk aan bij de enigzins strenge vorm waarin dit gehele altaar werd ontworpen.

Bij geopende luiken zien we op het buitenste daarvan engelenfiguren en op het binnenste de voorstelling van Melchisedech en Abel als voorafbeelding van Christus.

De in lindenhout en enigzins met kleur bewerkte beeldengroep - detail van Calvarië - is een werkstuk van Herman van Remmen.

Dit altaar staat sinds 1933 in de Martha-kerk.

De doopkapel:

Doordat het aantal dopelingen sterk is afgenomen is de eigenlijke functie van de doopkapel verloren gegaan. Thans staat in deze ruimte een groot eiken kruisbeeld met corpus opgesteld. Het doopfont doet nu dienst als sokkel voor dit kruis. Helaas hebben indertijd een aantal goedwillende parochianen bij het opstellen van het kruis de achterliggende glas-in-lood ramen dichtgemetseld en wit geschilderd. Overigens werd dit mede gedaan omdat door vandalisme de ramen waren vernield.

De muurschilderingen:

De kruiswegstaties zijn in de vorm van muurschilderingen weergegeven. Deze muurschilderingen zijn in 1924 aangebracht door de heer G. van Geffen. Ook de zijaltaren zijn beschilderd: het rechter stelt de H. Familie voor, terwijl op het linker de H. Paulus wordt weergegeven. Deze schildering moest door de maker, Alex Asperslagh, twee maal worden overgeschilderd daar de voorstelling te angstaanjagend was. Deze schilderingen kwamen tot stand in de periode 1928/1930.

De inrichting:

De banken in deze kerk zijn zeer verschillend van uitvoering. In het middenschip zijn zij van eikenhout en veel fraaier dan de banken uit de zijbeuken. De banken zijn ontworpen door de heer N. Trompert. De totale kosten van de banken bedroegen f 6.000,-.

De biechtstoelen zijn destijds geleverd door de firma Creemers en passen goed in de stijl van de kerk.

De klokken welke momenteel in de toren hangen zijn van na de tweede wereldoorlog. Zij zijn voorzien van de namen Martha, Maria en Lazarus en zij afgestemd op de eerste drie tonen van het Te Deum.

Op het priesterkoor staat een houten altaar dat gemaakt is door de heer W. van der Spek.

Recente ontwikkelingen:

Eind zeventiger jaren werd een oude biechtstoel omgebouwd tot Mariakapel. In 1992 werd de kerk voorzien van een rouwkapel.

Vanaf 1984 is de Martha-kerk ook als monument erkent. In eerste instantie stond het gebouw op de gemeentelijke monumentenlijst van Den Haag, maar sinds begin 1993 is deze kerk een Rijksmonument.